

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy Zdeňka Kühna a soudkyň Daniely Zemanové a Michaely Bejčkové v právní věci žalobkyně: **Ing. V. Š.**, zast. Mgr. Štěpánem Ciprýnem, advokátem se sídlem Rumunská 1720/12, Praha 2, proti žalované: **Česká správa sociálního zabezpečení**, se sídlem Křížová 25, Praha 5, proti rozhodnutí žalované ze dne 8. 2. 2016, v řízení o kasační stížnosti žalobkyně proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 12. 5. 2017, čj. 1 Ad 13/2016-20,

takto:

I. Kasační stížnost **se zamítá.**

II. Žádný z účastníků **nemá** právo na náhradu nákladů řízení.

Odůvodnění:

[1] Podstatou nynější kauzy je stanovení vyměřovacího základu pro účely výpočtu starobního důchodu v letech 1992 až 1995, kdy žalobkyně pečovala o dítě a současně v tomtéž období dosahovala příjmy ze samostatné výdělečné činnosti.

[2] Rozhodnutím ze dne 11. 11. 2015 žalovaná přiznala žalobkyni od 24. 9. 2015 starobní důchod. Žalobkyně podala proti tomuto rozhodnutí námitky, jelikož nepovažovala výpočet částky starobního důchodu za správný. V jedné z námitek podotkla, že v období od 25. 3. 1992 do 24. 3. 1995 pečovala o dítě ve věku do tří let. Žalovaná podle jejího názoru nepovažovala tuto dobu za vyloučenou, a proto stanovila nesprávně vyměřovací základ. Žalovaná přezkoumala námitky žalobkyně. V rozhodnutí detailně

popsala způsob, jakým vypočítala vyměřovací základ za roky 1992 až 1995 a odkázala na příslušnou právní úpravu (zejména na § 3a vyhlášky č. 284/1995 Sb., kterou se provádí zákon o důchodovém pojištění). Starobní důchod žalobkyni přiznala od 24. 9. 2015 zpětně ve výši 20 063 Kč měsíčně, který současně od ledna 2016 zvýšila na 20 103 Kč měsíčně.

[3] Proti tomuto rozhodnutí se žalobkyně bránila žalobou, kterou městský soud výše označeným rozsudkem zamítl.

[4] Žalobkyně (dále jen „stěžovatelka“) podala proti rozsudku městského soudu včasnou kasační stížnost. Je přesvědčena o tom, že výpočet výše částky starobního důchodu není správný. Uvádí, že pro účely výpočtu starobního důchodu pro ni bylo výhodnější započíst náhradní dobu péče o dítě, která trvala od 25. 3. 1992 do 24. 3. 1995. Započitatelnost se v tomto případě má řídit předpisy, které byly účinné před přijetím nové právní úpravy důchodového pojištění v roce 1996, zejm. podle § 10 zákona č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení. Stěžovatelka konkrétně napadá nesprávnou aplikaci § 3a vyhlášky č. 284/1995 Sb.

[5] Dále stěžovatelka v kasační stížnosti konstatuje, že její průměrný výdělek za sporné období byl 12 000 Kč. Upřednostněním hrubého výdělku pro účely výpočtu starobního důchodu je finančně trestána za to, že se snažila zvýšit životní úroveň rodiny a nezůstala pouze na podpoře státu. Navíc poukazuje na její nerovné postavení ve srovnání s obdobnými případy souběhu, které se vyskytly až po 1. 1. 1996.

[6] Městský soud podle stěžovatelky pouze převzal nesprávný výpočet žalované a nevypořádal se s jejími námitkami. Rozsudek městského soud proto stěžovatelka označila za nepřezkoumatelný. V závěru kasační stížnosti stěžovatelka navrhla, aby zdejší soud rozsudek městského soudu zrušil a vrátil mu věc k dalšímu řízení.

[7] Žalovaná ve vyjádření obsáhle shrnula právní úpravu, která se má v nynější kauze podle jejího názoru aplikovat.

[8] Stěžovatelka reagovala na vyjádření žalované v replice, kde upozornila na to, že žalovaná opakovaně přehlíží právní úpravu zakotvenou v § 10 zákona o sociálním zabezpečení z roku 1988.

[9] NSS při posuzování přípustné kasační stížnosti dospěl k závěru, že kasační stížnost má požadované náležitosti, byla podána včas a osobou oprávněnou. Důvodnost kasační stížnosti posoudil NSS v mezích jejího rozsahu a uplatněných důvodů (§ 109 odst. 3 a 4 s. ř. s.); neshledal přitom vady, jimiž by se musel zabývat i bez návrhu.

[10] Hned v úvodu NSS konstatuje, že obecná námitka nepřezkoumatelnosti rozsudku městského soudu není důvodná. Odůvodnění rozsudku je vystavěno na jasném, srozumitelném a uceleném argumentačním systému, z něhož rozumně plynou právní závěry [viz nález ÚS ze dne 12. 2. 2009, sp. zn. III. ÚS 989/08 (N 26/52 SbNU 247), věc M. *CAMBELL & SONS LIMITED*, bod 68, srov. též rozsudek NSS ze dne 12. 3. 2015, čj. 9 As 221/2014-43, věc *To & Mi Vdf.*, bod 41, a další].

pokračování

[11] NSS se dále zabýval námitkami stěžovatelky o nesprávném právním posouzení věci. Jádrem sporu je stanovení vyměřovacího základu za roky 1992 až 1995 pro účely výpočtu starobního důchodu.

[12] Ze správního spisu vyplývá, že stěžovatelka v období od 25. 3. 1992 do 24. 3. 1996 pečovala o svého novorozeného syna. Podle § 9 odst. 1 písm. e), § 12 odst. 7 zákona o sociálním zabezpečení z roku 1988 a § 12 odst. 7 písm. a) prováděcí vyhlášky k zákonu o sociálním zabezpečení č. 149/1988 Sb. se při zjišťování hrubých výdělků pro účely výpočtu průměrného měsíčního výdělku tato náhradní doba vylučovala z kalendářního roku. Tuto dobu je proto třeba považovat za vyloučenou ve smyslu § 16 odst. 4 věty první zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění. NSS dále zjistil, že stěžovatelka v období od 1. 1. do 4. 2. 1992 a od 2. 12. 1992 do 31. 12. 1996 provozovala samostatnou výdělečnou činnost.

[13] Podle stěžovatelky žalovaná i městský soud na věc aplikovali nesprávnou právní úpravu. Stěžovatelka je přesvědčena, že měla žalovaná postupovat podle zákona o sociálním zabezpečení z roku 1988 ve znění účinném do roku 1995. V této souvislosti poukazuje zejména na § 10, podle kterého *kryjí-li se doba zaměstnání a náhradní doba, započte se jen doba, jejíž zápočet je pro občana výhodnější. Totéž platí, kryjí-li se navzájem doby zaměstnání nebo náhradní doby*. Stěžovatelka z tohoto ustanovení dovozuje, že po započtení náhradní doby není její výdělek v letech 1993 a 1994 žádný, protože náhradní doba trvala celý kalendářní rok. Podle stěžovatelky nejde v tomto případě o souběh doby vyloučené ve smyslu § 3a vyhlášky č. 284/1995 Sb.

[14] NSS předně podotýká, že ustanovení s obdobným obsahem, jako je v § 10 zákona o sociálním zabezpečení z roku 1988, obsahuje též současný zákon o důchodovém pojištění v § 14 odst. 1. NSS přitom již dříve dovodil, že toto ustanovení platí výslovně jen pro stanovení celkové doby pojištění pro vznik nároku na důchod. Tuto zásadu tak lze použít pouze za účelem posouzení, zda pojištěnec dosáhl potřebné doby pojištění a splnil tak jednu z více podmínek pro vznik nároku na starobní důchod zakotvených v § 29 zákona o důchodovém pojištění. Vyměřovací základ, o který jde v nynější kauze, představuje samostatný prvek, který oproti celkové době pojištění sestává z jiných veličin. To platí též ve vztahu k vyloučeným dobám, neboť ty jsou součástí vzorce, podle kterého se provádí výpočet vyměřovacího základu (viz rozsudek NSS ze dne 24. 9. 2009, čj. 6 Ads 103/2009-64, č. 1973/2010 Sb. NSS).

[15] Právní předpisy obsahují speciální úpravu pro souběh vyloučených dob s hrubým výdělkem plynoucím z činnosti OSVČ. Ve vyhlášce č. 149/1988 Sb. souběh upravoval § 12 odst. 7 a 8. Toto ustanovení obsahovalo pravidlo, že pokud celý kalendářní rok trvaly vyloučené doby, tak se buď všechny zohlednily a k dosaženému hrubému výdělku se vůbec nepřihlíželo, anebo se naopak se k hrubému výdělku přihlédlo a vyloučené doby se zcela pominuly. Podle stěžovatelky z tohoto ustanovení vyplývá, že náhradní doba se odečte od celého kalendářního roku a výdělek je poté nulový. NSS se touto námitkou blíže nezabýval, jelikož tato úprava se v nynější situaci aplikovat nemůže. Starobní důchod byl totiž stěžovatelce přiznán již za účinnosti zákona o důchodovém pojištění. NSS ve výše cit. rozsudku čj. 6 Ads 103/2009-64 konstatoval, že „[v] *projednávané*

věci však byl stěžovatelce přiznán řádný starobní důchod [...] *již za účinnosti zákona o důchodovém pojištění, a proto žalovaná z něho musela vycházet, byť posuzovala období, které jeho účinnosti předcházelo*." NSS proto souhlasí s žalovanou, že v nynější věci musela vycházet ze zákona o důchodovém pojištění, byť posuzovala období, které jeho účinnosti předcházelo.

[16] Současná právní úprava rozlišuje, zda se souběh vyloučených dob a hrubého výdělku vyskytl v období před 1. 1. 1996 nebo po tomto datu. V prvním případě upravuje postup při výpočtu vyměřovacího základu § 3a odst. 1 vyhlášky č. 284/1995 Sb.:

> Spadá-li do rozhodného období pro stanovení osobního vyměřovacího základu (§ 18 zákona) kalendářní rok před rokem 1996, v němž se ve stejném časovém úseku vyskytne hrubý výdělek stanovený pro účely důchodového zabezpečení podle předpisů platných ke dni 31. prosince 1995 (dále jen "hrubý výdělek") a vyloučená doba (§ 16 odst. 4 věta první zákona), stanoví se úhrn vyměřovacích základů pojištěnce za tento kalendářní rok (§ 16 odst. 2 zákona) pro účely stanovení ročního vyměřovacího základu
>
> a) s přihlédnutím k tomuto hrubému výdělku a při stanovení osobního vyměřovacího základu se v tomto případě do počtu vyloučených dob nezahrnou ty vyloučené doby za tento kalendářní rok, v nichž byl dosažen tento hrubý výdělek, nebo
>
> b) bez přihlédnutí k tomuto hrubému výdělku a při stanovení osobního vyměřovacího základu se v tomto případě do počtu vyloučených dob zahrnou všechny vyloučené doby za tento kalendářní rok, pokud vyloučené doby, v nichž byl dosažen tento hrubý výdělek, netrvaly po celý kalendářní rok a takto zjištěný úhrn vyměřovacích základů pojištěnce je vyšší než úhrn vyměřovacích základů pojištěnce zjištěný podle písmene a).

[17] V souladu s obsahem tohoto ustanovení je tedy možné upřednostnit vyloučenou dobu, avšak pouze za zpřísněných podmínek v odst. 1 písm. b), tj. pouze pokud jsou kumulativně splněny dvě podmínky: vyloučené doby, v nichž byl dosažen tento hrubý výdělek, netrvaly po celý kalendářní rok, a takto zjištěný úhrn vyměřovacích základů pojištěnce je výhodnější. Podle § 3a odst. 1 písm. b) je proto možné postupovat, pokud *„souběh vyloučené doby a hrubého výdělku netrvá po celý kalendářní rok (tj. hrubý výdělek a vyloučená doba se vyskytují ve stejném časovém úseku)"* (rozsudek NSS ze dne 9. 6. 2016, čj. 6 Ads 42/2016-38, body 24 a 25).

[18] Ohledně srovnání odlišné právní úpravy dopadající na souběh před rokem 1996 a po roce 1996 se NSS vyjádřil v rozsudku čj. 6 Ads 42/2016-38, bod 28, následovně:

> [...] Účelem upřednostnění vyloučených dob před započtem hrubých výdělků, kterých bylo ve vyloučené době dosaženo, je zabránit rozmělnění výdělků a v důsledku toho nižší výše starobního důchodu. Takový účel je veskrze naplněn, vyskytne-li se ve vyloučené době hrubý výdělek pouze v určitém časovém úseku a ve zbytku jde o „prázdné doby" (v tomto případě může být zohlednění vyloučení doby ve výsledku výhodnější). Od této situace je třeba odlišovat případ stěžovatelky, kdy k souběhu vyloučené doby a hrubých výdělků docházelo po celý rok a žádné příjmově prázdné doby se v kalendářním roce nevyskytovaly. Za těchto okolností zákonodárce nepřipustil upřednostnění vyloučené doby, jejímž hlavním smyslem a účelem je nerozmělnit průměr výdělků prázdnými obdobími (viz také VOŘÍŠEK, Vladimír. Doba důchodového pojištění, náhradní doba důchodového pojištění a vyloučené doby, 2. část. In Práce a mzda. 2012, č. 11, s. 37), jelikož tyto příjmově prázdné doby nenastaly. NSS připouští, že k většímu rozmělnění výdělků ve výsledku může docházet i v těchto případech, neboť příjmy mohou být z důvodu kratšího pracovního úvazku nižší. V praxi mohou nastat situace, že ač příjemce důchodu participoval na financování důchodového systému, má následně nižší důchod než ten, který pouze pečoval o dítě, nepracoval a žádné pojistné nehradil. Je však třeba respektovat úmysl zákonodárce neupřednostňovat vyloučené doby v případě, že k příjmově prázdným obdobím nedocházelo. Pokud by normotvůrce měl při formulaci předmětného ustanovení na mysli upřednostnění vyloučené doby vždy, jestliže je tento postup výhodnější, jistě by výslovně neformuloval podmínku pro zohlednění vyloučené doby jen

pokračování

> pro ty případy, kdy souběh vyloučené doby a hrubých výdělků netrval po celý kalendářní rok. Ani z hlediska historického výkladu tak nelze přisvědčit námitkám stěžovatelky. Naopak z vývoje právní úpravy lze vysledovat, že zákonodárce směřoval nejprve spíše k přísnější úpravě (zejména po 1. 1. 1996) a volbu pojištěnce pro výhodnější postup v případě souběhu vyloučených dob s hrubými výdělky upravil až od 1. 1. 2010.

[19] NSS proto konstatuje, že upřednostnit vyloučené doby bylo ve stěžovatelčině případě možné pouze pro rok 1992, kdy souběh hrubého výdělku a vyloučené doby netrval po celý kalendářní rok a ve stejném časovém úseku. Žalovaná za tímto účelem provedla srovnání podle § 3a odst. 1 písm. a) a b) a zjistila, který výpočet je pro stěžovatelku výhodnější. Žalovaná poté upřednostnila započtení vyloučené doby. Jelikož souběh vyloučené doby a hrubých výdělků dále trval po celý kalendářní rok 1993, 1994 a 1995, nemohla žalovaná v těchto případech vyloučenou dobu při výpočtu upřednostnit.

[20] NSS proto uzavírá, že postup žalované byl správný a v souladu s platnou právní úpravou. Městský soud proto nepochybil, pokud žalobu stěžovatelky zamítl pro nedůvodnost.

[21] Nad rámec výše uvedeného NSS uvádí, že zákon o důchodovém pojištění vskutku v souladu s tvrzením stěžovatelky upravuje odlišně souběh vyloučené doby a hrubého výdělku v závislosti na tom, vyskytl-li se souběh před či až po 1. 1. 1996. Novela § 16 odst. 8 zákona o důchodovém pojištění provedená zákonem č. 306/2008 Sb. s účinností od 1. 1. 2010 zavedla pro souběhy po 1. 1. 1996 příznivější úpravu. NSS již dříve v této souvislosti konstatoval, že „*právní úprava se postupně vyvíjela a v různých časových úsecích nahlížela na možnost volby výhodnější varianty v případě souběhu vyloučených dob a hrubých výdělků odlišně. Ustanovení § 3a vyhlášky č. 284/1995 Sb. tak nelze vykládat optikou současného znění § 16 odst. 8 zákona č. 155/1995 Sb. Jakkoli NSS chápe důvody pro opětovné zmírnění právní úpravy institutu souběhu vyloučené doby a vyměřovacího základu, jež mohla vést k nespravedlivým dopadům právě ve vztahu k rodičům, kteří paralelně se zaměstnáním pečovali o dítě, nemůže vykládat § 3a vyhlášky č. 284/1995 Sb. totožně jako stěžovatelkou zmiňovaný § 16 odst. 8 zákona č. 155/1995 Sb.*“ (rozsudek NSS ze dne 9. 6. 2016, čj. 6 Ads 42/2016-38, bod 22).

[22] S ohledem na vše výše uvedené NSS zamítl kasační stížnost jako nedůvodnou (§ 110 odst. 1 věta poslední s. ř. s.).

[23] O náhradě nákladů řízení rozhodl podle § 60 odst. 1 za použití § 120 s. ř. s. Stěžovatelka nemá právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti, neboť ve věci neměla úspěch; žalované náklady řízení nad rámec běžné úřední činnosti nevznikly.

[24] Protože NSS rozhodl o kasační stížnosti bezodkladně, nevyzýval ani stěžovatelku k doplnění neodůvodněného návrhu na přiznání odkladného účinku.

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

10 Ads 160/2017

V Brně dne 27. července 2017

Zdeněk Kühn
předseda senátu